

Suomalainen maantiede goes global – mihin tarvitaan Terra?

Ei ole epäilystäkään siitä, etteikö aitoa kysyntää maantieteen suuntaukset yhteen kokoavalle, tieteellisesti korkeatasoiselle suomen- ja ruotsinkieliselle ”journalille” olisi olemassa. Nykyisenä kansainvälistymistä korostavana aikana on kuitenkin perusteltua kysyä, mihin *Terra*a tarvitaan. Lehden väliaikaisena päätoimittajana ja aiemmin toimussihteerinä toimiessani olen nähnyt, että maantieteen kotimaankieliseen lehteen kohdistetaan hyvin monentyppisiä odotuksia. Millaisia tehtäviä *Terran* odotetaan täyttävän? Mitä haasteita erityisesti tieteen kansainvälistyminen lehdelle asettaa? Vai onko *Terran* lähtölaskenta alkanut – englannin kielen vallatessa yhä enemmän alaa ja arvostusta tieteellisillä julkaisumarkkinoilla?

Lähes 120 vuoden taakse ulottuvat perinteet eivät ole ainoa perustelu lehden olemassaololle. *Terran* tieteellisessä tasossa suomalaisilla maantieteilijöillä ei pitäisi olla järkiperusteista häpeilemistä. Lehden tieteellistä uskottavuutta on viimeksi kuluneen kymmenen vuoden aikana vahvistanut nimeä vertaisarviomenettely, jonka käyvät läpi kaikki lehteen toimitetut artikkelit- ja katsauskäsikirjoitukset. Korkeatasoisten tekstien julkaisemiseen liittyy lehden tärkeä funktio tiedeyhteisön tiedonvälittäjänä. Erityisalojen tutkimustulokset ja tieto yksittäisten tutkijoiden saavutuksista tuskin saavuttaisivat kovinkaan monia suomalaismaantieteilijöitä ilman *Terra*a. Internetin sirpaleisesta tietotulvastaakaan on vaikea etsiä oikeita asioita ja henkilöitä, jos ei tiedä mitä ja keitä ”googlata”. Vaikka valitettavan harvat maantieteen suomalaisista ”huippututkijoista” ovatkin viime aikoina *Terrassa* julkaisseet, tieto heidänkin tutkimuksistaan on levinnyt tehokkaasti lehden artikkelien, katsauksien ja kirja-esittelyjen välityksellä.

Yliopistomaantieteen yhteiskunnallisen vaikutavuuden osalta on puolestaan tärkeää, että *Terra*a luetaan ja siinä esitellyjä näkökulmia hyödynnetään mitä moninaisimmilla aloilla, joilla maantieteilijät työtehtävissä toimivat. Ilman tätä kulttuuri- ja luonnonmaantieteen spesialisoituneita lohkoja kokoavaa ”kolmatta tehtävänsä” *Terra* olisi epäilemättä vaarassa hajota ja kadota omaan mahdottomuuteensa, ”pyttipannumaisuuteensa” moniparadigmaattisen alan tieteellisenä foorumina. Maantieteen erityisalojen näkökulmia ja tutkimustuloksia suomen ja ruotsin kielellä esittelevät artikkelit kelpaavat edelleen kernaasti muun muassa opettajille ja suunnittelu- ja kehittämistehtävissä työskenteleville, kunhan ne ovat näkemyksellisiä ja tasokkaita. Tieteellinen laadukkuus ja yhteiskunnallinen merkitys eivät ole *Terran* kannalta ristiriitaisia, vaan toisiaan tukevia tehtäviä.

Kuinka sitten vaalia ja kehittää edelleen maantieteen kotimaankielisen äänenkannattajan tieteellistä korkeatasoisuutta, sen muita yhteiskunnallisia tehtäviä unohtamatta? Erityistä haastetta *Terralle* ja monelle muulle sarjalle on merkinnyt se, että yliopistotutkimuksen arviointikriteerit ovat hiljattain kääntyneet vahvasti ”kumaralleen” kohti englanninkielellä julkaisemista. Osana yksisilmäistä ja monelta osin absurdia kehitystä, jossa ”laadun” mittareista on rakennettu yhä kvantitatiivisempia ja usein täysin sisällölliseen laadunarviointiin soveltumattomia, mittavaakaan kotimaankielistä julkaisutoimintaa ei akateemisissa arvioinneissa ja virantäytöissä usein lainkaan noteerata. Ideoiden köykäinen kierrätys ajaa uraauurtavan tutkimuksen edelle, kunhan se vain täyttää ”kansainvälisyyden” kriteerin. Kun samanaikaisesti anglosaksisissa maissa ilmestyvien alan spesiaalileh-

tien lukumäärä on (lähinnä painotekniikan kehittymisen seurauksena) moninkertaistunut, tutkijoiden suhteellinen etu keskittyä yksin englanninkieliseen julkaisutoimintaan on kasvanut kohtuuttomasti. On ollut jopa hieman yllättävääkin panna merkille, kuinka vähän arvostusta kotimaisilla kielillä julkaiseminen nauttii monen suomalaismaantieteilijän silmissä. Kun arviointijärjestelmät kannustavat yksipuolisesti erikoistumaan ja tehtailemaan julkaisuja ”koviin” englanninkielisiin sarjoihin, ei ole ihme, että systeemin palkitsemien tieteilijöiden suhtautumista kotimaankieliseen tutkimukseen ja keskusteluun vaivaa usein putkinäköinen ylenkatse. Erityisesti nuorten kunnianhimoisten tutkijoiden osalta kiristyvää akateemista kilpailua piiskaa eteenpäin eräänlainen ”pelastukseen ken voi” -asetelma, jossa ainoa pelastuksen suunta osoittaa kotimaasta pois päin.

Vaikka anglosaksisten julkaisumarkkinoiden ja -sarjojen yliarvostusta vastaan kamppaileminen on yksittäisen lehden näkökulmasta kamppailua tuulimyllyjä vastaan, edellytykset tieteellisen korkeatasoisuuden vaalimiselle ovat edelleen olemassa. Suomalaisella maantieteellä on kokemusteni perusteella tänä päivänä aivan riittävästi kriittistä (asiantuntija)massaa toimivan vertaisarviomenettelyn takaamiseksi, ainakin silloin kun toimituksen asiantuntijaverkostot myös lähitieteenaloihin ovat kunnossa. Suhtautuminen lehden asiantuntijana toimimiseen on yleensä hyvin myönteistä, mikä tuntuu pätevän aivan erityisesti monien lähitieteenalojen tutkijoihin.

Omassa visiossani tulisi myös pohtia entistä eritellymmin sitä, ketkä *Terraa* lukevat ja mitä odotuksia eri lukijaryhmät sille asettavat. Eräs lehden olennaisimmista tehtävistä on – kaikkiin edellä mainittuun tehtäviin kytkeytyen – kielipoliittinen: kehittää ensisijaisesti suomenkielistä maantieteellistä keskustelua ja terminologiaa siten, että kykenemme nyt ja vastaisuudessa jäsentämään tieteenalamme globaaleja, alueellisia ja paikallisia kysymyksiä ja kommunikoimaan niistä myös oman kulttuurimme kielellä. Nimenomaan mukautumiskyky ja uudistuminen ovat merkkejä suomen kielin elinvoimaisuudesta globalisoituvassa maailmassa, kuten kielitieteilijä Pirkko Nuolijärvi tuoreessa *Tieteessä Tapahtuu* -lehdessä (7/2005) osuvasti korostaa.

Olisi kuitenkin utopistista olettaa, että tieteenalamme kaikista kysymyksistä voitaisiin Suomesakaan kirjoittaa tavalla, jota jokainen *Terran* lukija kykenisi ilman taustaperehtymistä vaikeuk-

sitta ymmärtämään. Maantiede, kuten tiede yleensäkin, rakentuu yhä enemmän spesialisoituneista suuntauksista omine erityisine paradigmoine ja käsitteineen. Vaatimus spesiaalialoille tyypillisen ilmaisun ”yleiskielistämisestä” keskivertolukijaa palvelemaan voi nostaa entisestään huippututkijoiden kynnystä julkaista suomeksi. Erityisesti tieteellisten artikkelien, katsausten ja kirja-arvostelujen kannalta on suorastaan arveluttavaa, mikäli erityisaloille ominaisia avaintermejä ja argumentointityylejä yritetään väen väkisin mukauttaa lehden yhtäläisen ”linjan” mukaisiksi. Myös Kielitoimiston kanta on, että uutta suomenkielistä tieteellistä terminologiaa tulee luoda aktiivisesti eri alojen tutkijoiden itsensä piirissä, ei valmiissa standardoissa pidättyen. Mikäli *Terran* ei haluta olevan pelkkä muilla kielillä ilmestynyttä ”oikeaa” tiedettä ja tutkimusta popularisoiva julkaisu, lähtökohtana tulisi olla suomalaisen maantieteen kehittäminen elävänä ja uudistumiskykyisenä tieteellisenä ”kielilyhteisönä”. Kyse ei ole siitä, etteikö meillä olisi viime vuosina esitetty institutionaalista ja tutkimus- ja opetuskäytäntöjen näkökulmasta puheenvuoroja kansainvälistymisestä. Ongelma on sen sijaan siinä, että tieteenalamme *sisällöllisestä* kehityksestä on käyty Suomessa olemattoman vähän tutkijoiden välistä aitoa dialogia.

Terraa kehitettäessä – sen toisiaan tukevia tehtäviä palvelemaan – on tärkeää pitää mielessä myös lehden ei-akateemiset lukijat. Osa lehden osastoista on luontevaa profiloida enemmän tai vähemmän yleiskielisiksi keskustelukanaviksi eri tutkimussuuntausten sekä akateemisen ja eiakateemisen maantieteen välille. Ehkä keskeisin maantieteen kokoavista linkeistä on perinteisesti ollut koulumaantiede. *Terralle* luonnostaan lankeava erityistehtävä on vaalia ja kehittää yhteyttä yliopisto- ja koulumaantieteiden välillä. Tähän numeroon onkin kutsuttu asiantuntijoita keskustelemaan koulumaantieteen päivänpolttavista aiheista: uusista opetussuunnitelmista, paikkatietojärjestelmistä opettajien näkökulmasta sekä ympäristö- ja monikulttuurisuuskasvatuksen yhteyksistä. Tarkoitus on, että *Terran* nelosnumeron Opetusideoita ja -aineistoja -osastoon kootaan tulevinakin vuosina opettajia ja maantieteen kouluopetuksen tutkijoita keskustelemaan alan ajankohtaista haasteista.

JANI VUOLTEENAHO
Terran päätoimittaja